

О. С. Федорчук
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри математики, статистики та інформаційних технологій
Хмельницького університету управління та права

УДК 378.1:34

КОНЦЕПТУАЛЬНО-ЗМІСТОВІ АСПЕКТИ ІНФОРМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВОЗНАВЦІВ

Визначено, що завданням курсу інформатики на юридичному факультеті є формування чітких уявлень про те, що дає автоматизована обробка інформації для фахової діяльності. Специфіка предметної області майбутньої професійної діяльності знаходить своє відображення в розв'язанні фахово-орієнтованих прикладних задач на лабораторних і практичних заняттях засобами інформаційних технологій.

Ключові слова: інформатизація юридичної освіти, інформатична підготовка, застосування інформаційно-комунікаційних технологій у фаховій діяльності.

Основними факторами, які визначають необхідність підготовки юридичних кадрів, здатних ефективно вирішувати професійні задачі в умовах сучасного інформаційно-правового простору, виступають трансформаційні процеси економіки України, соціально-економічні аспекти і проблеми адаптації суспільства до нових умов господарювання.

Кожне нове покоління фахівців необхідно навчати так, щоб вони могли ефективно та у досить короткий термін опанувати і використовувати не тільки технічні засоби та програмні продукти, які вже створені попередниками, але й такі, що з'являтимуться під час їх продуктивної діяльності. Сьогодні процес підготовки повинен бути зорієнтований на перспективу, педагогічна наука і практика повинні мати випереджувальний, прогностичний характер. Питання про те, де, коли і яким чином використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології в системі підготовки фахівців-юристів з орієнтацією на їхню майбутню професійну діяльність є актуальним, своєчасним, має практичне значення і вимагає ґрунтовного аналізу, узагальнення і системного дослідження.

Теоретичний аналіз сучасного стану інформатизації юридичної освіти був проведений нами на основі публікацій дослідників в галузі інформатизації освіти та використання засобів ІКТ у навчальному процесі (Р. Гуревич, Ю. Дорошенко, М. Жалдак, Ю. Машбиць, Н. Морзе, Є. Полат, та інші), а також праць М. Польового, С. Казанцева, С. Симоновича, М. Рассолова, В. Елькіна, В. Гавловського, С. Гуде, В. Копилова, Р. Калюжного, В. Цимбалюка, О. Гаврилова, В. Севастьянова, М. Швеця, М. Шермана у яких відображені аспекти використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесах підготовки та фахової діяльності спеціалістів у галузі правознавства

Метою статті є визначення концептуально-змістових аспектів інформатичної підготовки майбутніх правознавців у процесі їх підготовки у вищому навчальному закладі.

Модель майбутнього правознавця у тій частині, яка пов'язана з інформаційно-комунікаційними технологіями, визначається задачами, які цей фахівець повинен

розв'язувати під час своєї професійної діяльності та повинна узгоджуватися з вимогами до професіоналів-правознавців майбутнього і бути чітко окреслена [1].

Набуття майбутніми правознавцями умінь та навичок застосування інформаційно-комунікаційних технологій вимагає використання даних, інформації, відомостей із різних галузей права, базується на системі юридичних понять, що складають фахово-визначальну сукупність знань, умінь і навичок. Конструювання курсу навчання ІКТ майбутніх правознавців має ґрунтуватися на підході, що забезпечить логічну послідовність побудови ланцюжка зв'язків, теорій, понять, засвоєних під час вивчення з різних навчальних дисциплін, для вироблення власної взаємозалежної послідовності інформатичних навичок для їх практичної реалізації у навчально-виховному процесі у вивченні фахово-визначальних дисциплін та (на перспективу) у майбутній професійній діяльності.

Нині існують певні стандарти щодо вивчення інформатики та інформаційних технологій у вищих навчальних закладах. Інформатизація юридичної освіти повинна бути спрямована на досягнення двох основних цілей:

— *перша*, як найбільш пріоритетна зараз і на найближчу перспективу, — підготовка фахівців для наступної професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства;

— *друга* — підвищення рівня підготовленості фахівців шляхом удосконалення наявних та розробки нових, більш ефективних методик навчання на основі сучасних інформаційних і комунікаційних технологій.

Курс “Основи інформатики та комп'ютерної техніки”, який читається на перших курсах вищих навчальних закладів юридичного спрямування, покликаний підготувати майбутнього фахівця як кваліфікованого користувача інструментальних програмних засобів і передбачає вивчення інформаційних технологій як засобу представлення, обробки і засвоєння інформації.

Як зазначає Р. С. Гуревич, знання таких технологій, уміле їхнє використання створюють реальні можливості для включення в підготовку фахівця принципово нового підходу, раніше недоступного для застосування в процесі навчання. Навички пошуку, добору, оцінки інформації і її подальшого використання, що формують інформаційну культуру фахівця (у нашому випадку — правознавця), поступово починають розглядатися як базовий компонент загальної грамотності [2, с. 9].

Одним із головних завдань курсу інформатики на юридичному факультеті є формування чітких уявлень про те, що дає автоматизована обробка інформації для фахової діяльності. Специфіка предметної сфери майбутньої професійної діяльності повинна знаходити своє відображення в розв'язанні конкретних прикладних задач на лабораторних і практичних заняттях.

Метою і завданням навчання інформатики на юридичному факультеті є:

— формування чітких уявлень про можливості автоматизованої обробки інформації стосовно фахової діяльності;

— формування у студентів компетенції раціонального застосування ІКТ;

— формування стійких навичок формалізації фахов-орієнтованих задач, аналізу та структурування інформації (інформаційних потоків) та створення алгоритмів розв'язання таких задач;

— вироблення та закріплення усвідомлення необхідності творчого підходу до вирішення проблемних професійних ситуацій.

Основними завданнями інформатичної підготовки в реалізації поставленої мети повинні бути узагальнення і поглиблення теоретичних знань про основні поняття і методи інформатики як наукової дисципліни; вивчення та засвоєння основ і способів представлення, збереження, обробки і передавання інформації з застосуванням комп'ютерних засобів; формування умінь і стійких навичок роботи на персональному комп'ютері; освоєння методів роботи з інформаційними і телекомунікаційними технологіями; вивчення й освоєння методів та способів застосування сучасних інформаційних технологій у професійній діяльності.

Зміст основних компонентів інформатичної підготовки вибудовується таким чином, щоб служити базою для формування основ інформаційної культури майбутнього фахівця-правознавця. У цьому випадку специфіка предметної області майбутньої професійної діяльності повинна знаходити своє відображення у розв'язанні конкретних прикладних задач на лабораторних і практичних заняттях.

Забезпечення необхідного рівня інформаційної культури фахівця не може бути метою тільки однієї навчальної дисципліни, необхідне впровадження сучасних інформаційних технологій в усі спеціальні дисципліни профільюючих кафедр, що вимагає визначеного рівня професійної підготовки професорсько-викладацького складу, його знайомства з потенційними можливостями цих технологій, умінням використовувати ці можливості у своїй практичній і науковій діяльності. Цей момент є дуже актуальним і педагогічно значимим, оскільки студенти під час виконання практичних та лабораторних робіт, проведенні наукових досліджень повинні на власному досвіді пересвідчитись у перевагах і можливостях сучасних інформаційних технологій. Практика свідчить, що роботу сучасного фахівця будь-якого профілю неможливо уявити без застосування засобів обчислювальної техніки. Використання інформаційних технологій дозволяє підвищити ефективність прийняття багатьох рішень за рахунок своєчасного отримання необхідної інформації. У підготовці юристів інформатика відіграє роль сполучної ланки між природними і гуманітарними науками. Як відзначає А. В. Ткачов [3, с. 5–6], інтеграція інформатики і юриспруденції — закономірний процес у розвитку гуманітарних і природничонаукових сфер, що супроводжується появою нових знань. Так пошук необхідної правової інформації за допомогою комп'ютера вимагає не тільки технічних пізнань, але і юридичних, що стосуються структури норм права, умов їх дій.

Підкреслимо, що існують програмні засоби, з якими обов'язково повинен працювати майбутній фахівець у галузі правознавства. Зокрема робота в правовій сфері пов'язана з використанням великої кількості документів і картотек. Отже, для юриста надзвичайно корисним є уміння швидко зорієнтуватися і вибрати з великого обсягу інформації необхідні відомості. Важливим є освоєння програм вузькоспеціалізованої направленості на старших курсах вузу, коли студент уже добре знайомий з ПК, вільно володіє основними програмними інтерфейсами і, що найголовніше, бачить можливості прикладного використання комп'ютерної техніки та програмного забезпечення у своїй майбутній професії. Юрист повинен вміти користуватися електронними довідниками, експертними та інформаційно-пошуковими (універсальними і спеціалізованими) системами. І, звичайно, обов'язковим у програмі підготовки майбутнього юриста є вивчення основ практичної роботи у комп'ютерних мережах, зокрема, освоєння Інтернету.

До змісту курсу інформатики та інформаційних технологій, незалежно від конкретної спеціальності, повинні входити такі чотири стандартних блоки: основи теорії інформації (інформація, інформатика, інформаційні процеси); технічні і програмні засоби опрацювання інформації, зокрема, операційні середовища і сучасні комунікаційні технології; вивчення офісних технологій та відповідних програмних засобів.

Характерними для формування професійних умінь і навичок майбутніх правників є вміння: виявляти проблему, яку необхідно вирішити, систематизувати результати подібних ситуацій, узагальнювати дані, визначати правові та законодавчі характеристики бажаного результату, вміти подавати одержані результати в табличній та графічній формі, змодельовувати та експериментально відобразити (ліструвати) можливі варіанти розвитку ситуації, що виникла, оформляти результати у вигляді добірки матеріалів із обов'язковими посиланнями на нормативно-правові акти чинного державного та міжнародного законодавства.

Формування професійних умінь і навичок повинно відповідати вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) правознавця, яка узагальнює зміст освіти й відображає цілі освіти і професійної підготовки, основні психолого-педагогічні

вимоги та дозволяє: формувати професійну компетентність, знання, вміння й навички, інші соціально важливі властивості та якості.

У процесі вивчення дисципліни “Інформаційні технології у юридичній практиці” надзвичайно важливо спиратися на завдання, які доводиться розв’язувати юристу у своїй повсякденній професійній діяльності.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє підвищити ефективність прийняття рішень за рахунок своєчасного отримання необхідної інформації. Основною запорукою здійснення фахової діяльності майбутнім фахівцем є опанування визначеним обсягом знань умінь та навичок з ІКТ, які є достатніми для усвідомлення проблем і шляхів практичного застосування цих навичок у професійній діяльності.

Зміст професійної підготовки, який означає конкретне наповнення обсягу знань і структуру його побудови, повинен оптимально відповідати суспільним інтересам, складати умову суспільних перетворень. Відбір змісту тісно пов’язаний з типом розумової діяльності, який потрібно сформувавши у майбутніх фахівців: виконавчий, репродуктивний чи творчий.

Зміст дисципліни “Інформаційні технології у юридичній практиці” необхідно будувати з урахуванням вимог до рівня знань і умінь фахівця правового профілю, сформульованих у Проекті Державного стандарту.

На наш погляд, реалізацію цих вимог у процесі відбору змісту курсу інформатики та інформаційних технологій може забезпечити орієнтація на наступні принципи:

— *принцип професійної направленості*, полягає в тому, що у формуванні змісту дисципліни необхідно орієнтуватися на майбутню професійну діяльність студента і забезпечити відповідність змісту навчання цій діяльності. Професійна спрямованість формування змісту визначає коло знань з даної дисципліни й умінь, необхідних у майбутній професійній діяльності;

— *принцип гуманізації* означає врахування у процесі навчання світоглядних цінностей майбутнього фахівця: зацікавленість в успішній фаховій діяльності, емоційну налаштованість, задоволення процесом пізнання тощо;

— *принцип креативності* передбачає варіативність змісту дисципліни, дає студентові можливість самостійного вибору варіантів розумової діяльності і підходів до визначення власного обґрунтованого способу правильності вирішення фахової задачі;

— *принцип особистісно-орієнтованого підходу до навчання* полягає у врахуванні особистісних можливостей та здатності майбутніх правознавців, рівнів їхньої готовності до сприйняття навчальної інформації, мотивації, самоорганізації;

— *принцип системності і цілісності* означає формування в майбутнього фахівця цілісної системи професійних знань, умінь і навичок в галузі інформаційних технологій, оволодіння інтелектуальними інструментальними засобами пізнання;

— *принцип послідовності*, безперервності і циклічності знань передбачає організацію безперервної інформатичної підготовки, набуття навичок інформаційно-комунікаційних технологій для майбутньої фахової діяльності на основі використання професійно значимих видів навчальної діяльності;

— *принцип міжпредметної інтеграції* передбачає використання в процесі вивчення дисципліни “Інформаційні технології у юридичній практиці” системи базових понять, що відображають сутність сучасної юриспруденції, специфіку й особливості об’єктів права, а також засоби їхнього забезпечення та реалізації засобами інформаційно-комунікаційних технологій, сприяє цілісному сприйняттю системи знань, формуванню професійного типу мислення за рахунок комбінування знань, інтелектуального збагачення в процесі навчання.

Педагогічним інструментом, що має забезпечити реалізацію визначених принципів та ефективність процесу навчання повинні стати інформаційно-комунікаційні технології.

Підготовка майбутнього фахового фахівця у галузі правознавства у сучасних умовах господарювання вимагає системного розв'язання такої сукупності завдань:

1. Набуття студентами визначеного обсягу базових знань з інформатики та інформаційно-комунікаційних технологій;

2. Набуття студентами умінь і навичок свідомого цілеспрямованого, раціонального використання інформаційних технологій під час навчально-пізнавальної та майбутньої професійної діяльності;

3. Навчання самостійній науково-дослідницькій роботі, постановці, конкретизації та деталізації завдань щодо пошуку необхідної інформації з фахових питань та її опрацювання, вільного орієнтування у інформаційному просторі фахової галузі знань своєї майбутньої діяльності;

4. Розвиток у студентів їхніх творчих здібностей та формування в них основ самостійного підвищення фахового рівня.

Зазначимо, що з огляду на це, важливим є висвітлення основних концептуально-змістових аспектів навчання майбутніх правознавців інформатиці та інформаційно-комунікаційним технологіям у нерозривному зв'язку з їх фаховою підготовкою і професійною діяльністю та визначення шляхів реалізації зазначених вище завдань підготовки майбутнього правознавця. Ці завдання можуть успішно розв'язуватися, починаючи з першого дня навчання інформатики у вищому навчальному закладі.

Список використаних джерел

1. Журавский, В. Проблемы юридического образования [Электронный ресурс] / Виталий Журавский // Зеркало недели. — 2003. — № 3. — 25 января. — URL : http://zn.ua/EDUCATION/problemy_yuridicheskogo_obrazovaniya-30865.html.
2. Гуревич, Р. С. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях [Текст] : [навч. посіб.] для студентів пед. ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної освіти / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія. — Вінниця : Вінниця, 2004. — 365 с.
3. Ткачев, А. В. Некоторые проблемы развития правовой информатики и совершенствования ее преподавания [Текст] / А. В. Ткачев // Юридическое образование и наука. — 2001. — № 1. — С. 6–8.

Рекомендовано до друку кафедрою математики, статистики та інформаційних технологій
Хмельницького університету управління та права
(протокол № 8 від 26 квітня 2012 року)

Надійшла до редакції 02.05.2012

Федорчук О. С. Концептуально-содержательные аспекты информатической подготовки будущих правоведов

Определено, что заданием курса информатики на юридическом факультете является формирование четких представлений о том, что дает автоматизированная обработка информации для профессиональной деятельности. Специфика предметной области будущей профессиональной деятельности находит свое отражение в решении профессионально ориентированных прикладных задач на лабораторных и практических занятиях средствами информационных технологий.

Ключевые слова: информатизация юридического образования, информатическая подготовка, применение информационно-коммуникационных технологий в профессиональной деятельности.

Fedorchuk, O. S. Conceptually Rich in Content Aspects of Informatical Preparation of Future Legists

It is certain in the article, that the task of the course of informatics on the law faculty is forming the clear ideas about what automated treatment of information gives to professional activity. The specific of the subject domain of future professional activity finds the reflection in the decision of the professionally oriented applied tasks on laboratory and practical employments by facilities of information communicational technologies.

Key words: *informatization of legal education, preparation of informatics, application of the information communicational technologies in the professional activity.*

